«Каралды»
МО житәкчесе
_____/_____________
Беркетмә№1
31.08.2021

«Килешенде»
Укыту эшләре буенча
директор урынбасары
/_____/ Д.М.Фәттахов
31.08.2021

«Расланды»
Мәктәп директоры
/_____/ Р.А.Исламов
31.08.2021

Татарстан республикасы Азнакай муниципаль районы
муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе
“Азнакай шәһәре 3 нче урта гомуми белем мәктәбе”нең
беренче категорияле башлангыч сыйныф укытучысы
Гыйбадуллина Лилия Рәсим кызы
2021-2022 нче уку елына
4 нче сыйныфның
татар телен өйрәнүче укучылар өчен
туган телдә әдәби укудан эш программасы

Педагогик совет утырышында каралды

Беркетмә №1 31.08.2021 нчы ел

ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ

Личностные результаты:

принятие патриотических ценностей, ощущение себя гражданами многонационального государства России;

овладение знаниями о культуре татарского народа, уважительное отношение к культурам и традиционным религиям народов России;

усвоение основных морально-нравственных норм татарского народа, умение соотносить их с морально-нравственными нормами русского народа и народов России;

уважительное отношение к иному мнению, истории и культуре всех народов;

уважительное отношение к семейным ценностям, проявление доброжелательности, понимания и сопереживания чувствам других людей.

Метапредметные результаты:

активное использование речевых средств для решения коммуникативных и познавательных задач;

использование различных способов поиска учебной информации в справочниках, словарях, энциклопедиях;

овладение навыками смыслового чтения текстов в соответствии с целями и задачами, действиями сравнения, анализа, синтеза, обобщения, установления причинно-следственных связей, построения рассуждений;

умение слушать собеседника и вести диалог, признавать различные точки зрения и право каждого иметь и излагать свое мнение, аргументировать свою точку зрения.

Предметные результаты:

понимание литературы как средства сохранения и передачи нравственных ценностей и традиций многонациональной и мировой культуры;

формирование представлений о Родине и ее людях, окружающем мире, культуре, понятий о добре и зле, дружбе, честности;

формирование читательской компетентности, потребности в систематическом чтении;

овладение чтением вслух и про себя, приемами анализа художественных, научно-познавательных и учебных текстов с использованием элементарных литературоведческих понятий;

использование разных видов чтения:

- с пониманием основного содержания (ознакомительное чтение);
- с полным пониманием содержания (изучающее чтение);
- с извлечением необходимой, значимой информации (поисково-просмотровое чтение);

умение осознанно воспринимать и оценивать содержание и специфику различных текстов, участвовать в их обсуждении, давать и обосновывать нравственную оценку поступков героев;

умение самостоятельно выбирать интересующую литературу, пользоваться справочными источниками для понимания и получения дополнительной информации;

умение устанавливать причинно-следственные связи и определять главную мысль произведения, делить текст на части, озаглавливать их, составлять простой план, находить средства выразительности, пересказывать произведение.

Раздел «Виды речевой и читательской деятельности»: аудирование, чтение вслух и про себя, работа с разными видами текста, библиографическая культура, работа с текстом художественного произведения, культура речевого общения.

Выпускник научится:

• читать про себя в процессе ознакомительного, просмотрового чтения, выборочного и изучающего чтения;

- определять тему и главную мысль произведения; делить текст на смысловые части, составлять план текста и использовать его для пересказа; пересказывать текст кратко и подробно;
- представлять содержание основных литературных произведений, изученных в классе, указывать их авторов и названия;
- перечислять названия двух-трех детских журналов и пересказывать их основное содержание (на уровне рубрик);
- характеризовать героев произведений; сравнивать характеры героев одного и разных произведений; выявлять авторское отношение к герою;
- читать наизусть (по выбору) стихотворные произведения или отрывки из них, спокойно воспринимать замечания и критику одноклассников по поводу своей манеры чтения;
- обосновывать свое высказывание о литературном произведении или герое, подтверждать его фрагментами или отдельными строчками из произведения;
- ориентироваться в книге по ее элементам (автор, название, титульный лист, страница «Содержание» или «Оглавление», аннотация, иллюстрации);
- составлять аннотацию на отдельное произведение и на сборники произведений;
- делать самостоятельный выбор книг в библиотеке с целью решения разных задач (чтение согласно рекомендованному списку; подготовка устного сообщения на определенную тему);
- высказывать оценочные суждения о героях прочитанных произведений и тактично воспринимать мнения одноклассников;
- самостоятельно работать с разными источниками информации (включая словари и справочники разного направления).

Раздел «Литературоведческая пропедевтика»: различение типов рифм, различение жанровых особенностей произведений народного творчества и авторской литературы, узнавание в текстах литературных приемов (сравнение, олицетворение, контраст, гипербола, и др.) и понимание причин их использования.

Выпускник научится:

- представлять основной вектор движения художественной культуры: от народного творчества к авторским формам;
- отличать народные произведения от авторских;
- находить и различать средства художественной выразительности в авторской литературе (сравнение, олицетворение, гипербола, контраст, повтор, разные типы рифмы).

Выпускник в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной работы получит возможность научиться:

- *отслеживать особенности мифологического восприятия мира в сказках народов мира, татарских и русских народных сказках;*
- *обнаруживать связь смысла стихотворения с избранной поэтом стихотворной формой (на примере классической и современной поэзии);*
- *понимать роль творческой биографии писателя (поэта, художника) в создании художественного произведения;*
- *понимать, что произведения, принадлежащие к разным видам искусства (литературные, музыкальные, живописные) могут сравниваться не только на основе их тематического сходства, но и на основе сходства или различия мировосприятия их авторов (выраженных в произведении мыслей и переживаний).*

Раздел «Элементы творческой деятельности учащихся»: чтение по ролям, устное словесное рисование, работа с репродукциями, создание собственных текстов.

Выпускник в процессе самостоятельной, парной, групповой и коллективной

работы получит возможность научиться:

- *читать вслух стихотворный и прозаический тексты;*
- *обсуждать с одноклассниками литературные, живописные и музыкальные произведения с точки зрения выраженных в них мыслей, чувств и переживаний;*
- *устно и письменно (в форме высказываний и/или коротких сочинений) делиться своими личными впечатлениями и наблюдениями, возникшими в ходе обсуждения литературных текстов, музыкальных и живописных произведений.*

ОЖИДАЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ФОРМИРОВАНИЯ УУД К КОНЦУ 4-ГО ГОДА ОБУЧЕНИЯ

В области познавательных общих учебных действий выпускник научится:

свободно работать с текстом: уметь выделять информацию, заданную аспектом рассмотрения, и удерживать заявленный аспект; уметь быстро менять аспект рассмотрения;

- свободно ориентироваться в текущей учебной книге и в других книгах комплекта; в корпусе учебных словарей, в периодических изданиях; в фонде школьной библиотеки: уметь находить нужную информацию и использовать ее в разных учебных целях;
- свободно работать с разными источниками информации (представленными в текстовой форме, в виде произведений изобразительного и музыкального искусства).

В области коммуникативных учебных действий выпускник научится:

а) в рамках коммуникации как сотрудничества:

- разным формам учебной кооперации (работа вдвоем, в малой группе, в большой группе) и разным социальным ролям (ведущего и исполнителя);

б) в рамках коммуникации как взаимодействия:

- понимать основание разницы между заявленными точками зрения, позициями и уметь присоединяться к одной из них или высказывать собственную точку зрения.

В области регулятивных учебных действий выпускник научится:

- осуществлять самоконтроль и контроль за ходом выполнения работы и полученного результата.

В области личностных учебных действий выпускник *получит возможность научиться:*

- *осознавать значение литературного чтения в формировании собственной культуры и мировосприятия;*
- *профилировать свою нравственно-этическую ориентацию (накопив в ходе анализа произведений и общения по их поводу опыт моральных оценок и нравственного выбора).*

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

Виды речевой и читательской деятельности. Восприятие речи на слух, понимание текста, ответы на вопросы по содержанию, умение задавать вопросы по содержанию прослушанного, определение последовательности событий.

Аудирование. Умение воспринимать на слух звучащую речь: чтение текста вслух учителем и одноклассниками, высказывания собеседников, адресованные себе вопросы. Понимание смысла звучащей речи: удержание обсуждаемого аспекта, способность отвечать на вопросы по ее содержанию и задавать собственные вопросы.

Чтение вслух. Укрепление чтения как основы для перехода от слогового чтения к чтению целыми словами, а также постепенного увеличения скорости чтения.

Формирование мотива читать вслух в процессе чтения по ролям и чтения по цепочке. Освоение особенностей выразительного чтения.

Чтение про себя. Умение самостоятельно читать текст небольшого объема. Умение находить в изучаемом тексте необходимые сведения, а также умение находить в словарях нужные словарные статьи и извлекать из них требуемую информацию в рамках выборочного чтения.

Говорение. Освоение разновидностей монологического высказывания: в форме краткого или развернутого ответа на вопрос; в форме передачи собственных впечатлений, передачи жизненных наблюдений и впечатлений; в форме доказательного суждения с опорой на текст (зачитывание нужного места в тексте). Освоение особенностей диалогического общения: умение слушать высказывания собеседника и выражать к ним свое отношение (согласие /несогласие). Умение спорить, опираясь на содержание текста. Этическая сторона диалогического общения – использование норм речевого этикета и воспитание сострадательного отношения к проигравшей в споре стороне.

Письмо. Выполнение письменных упражнений в рабочей тетради; краткие сочинения по личным наблюдениям и впечатлениям; мини-сочинения по иллюстрациям и рисункам художественных произведений; обучение культуре предметной и бытовой переписки (написание SMS-сообщений, писем и поздравительных открыток, формулы вежливости).

Работа с текстом художественного произведения. Понимание и обсуждение текста (через систему вопросов и заданий), понимание переживания в лирическом стихотворении, противоположные позиции героев и авторский вывод в рассказе, основная интонация в колыбельной песне, былине, гимне и т.д. Определение особенностей построения текста, выявление средств художественной выразительности. Умение определять характер героя (через его словесный портрет, анализ поступков, речевое поведение, через авторский комментарий), проследить развитие характера героя во времени, сравнительный анализ поведения разных героев. Обнаружение (с помощью учителя) авторской позиции в прозаических текстах и направления авторских переживаний в лирических текстах. В результате работы с текстом: умение выделять в тексте разные сюжетные линии; устанавливать причинно-следственные связи в развитии сюжета и в поведении героев; понимать авторскую точку зрения; выделять основную мысль текста; обнаруживать выразительные средства.

Работа с учебными и научно-популярными текстами. Осмысление содержания текста, выделение в тексте отдельных частей, ключевых слов, составление плана пересказа.

Внеклассное чтение. Организация подготовки учащихся к самостоятельному чтению книг, расширению и углублению читательского кругозора, познавательных интересов. Развитие устойчивого и осознанного интереса к чтению художественной литературы, знакомство с детской книгой как явлением культуры.

Устное народное творчество. Систематизация знаний учащихся о малых фольклорных жанрах татарского народного творчества и понятия «устное народное творчество». Формирование представления о фольклорных произведениях. Жанровое разнообразие фольклорных произведений (докучная сказка; сказки о животных, волшебные и бытовые сказки; малые фольклорные формы: загадки, считалки, колыбельные песенки, пословицы и т.д.). Представление о жанрах басни. (Басни – авторские произведения, укорененные в сказке о животных и в фольклорном мире ценностей.). Жанры рассказа и литературной сказки, авторская поэзия. Особенности лирического произведения (ритм, рифма). Различение рифмы и понимание содержательности каждого конкретного вида рифмы. Освоение понятий «тема» и «основная мысль», а также «основное переживание» героя произведения. Практическое

различение произведений разного жанрового характера (без освоения понятия «жанр»). Практическое освоение представления о сюжете. Представление о герое произведения, об авторе-рассказчике. Практическое различение в текстах и уяснение смысла использования средств художественной выразительности: олицетворения, сравнения, гиперболы, контраста, звукописи, фигуры повтора.

Работа с текстами разных видов и жанров литературы. Определение принадлежности текста к фольклору или кругу авторских произведений. Понимание жанровых особенностей текста (волшебная сказка, докучная сказка, рассказ, колыбельная песенка, гимн и т.д.) Понимание разницы между художественным и научно-популярным текстами. Умение доказательно показать принадлежность текста к кругу художественных или научно-популярных текстов. Понимание отличий прозаического и поэтического текстов.

Работа с произведениями разных видов искусства (литература, живопись, прикладное искусство, скульптура, музыка). Представление о литературе как об одном из видов искусства (наряду с живописью, музыкой и т.д.). Общее и специфическое разных видов искусства.

Элементы творческой деятельности. Чтение художественного произведения (или его фрагментов) по ролям и по цепочке. Умение читать выразительно поэтический и прозаический текст. Умение осознанно выбирать интонацию, темп чтения и делать необходимые паузы в соответствии с особенностями текста. Умение работать с иллюстрациями в учебнике, сравнивать их с художественными текстами. Способность устно и письменно (в виде высказываний и небольших сочинений) делиться своими личными впечатлениями.

Круг детского чтения. Произведения устного народного творчества Малые жанры фольклора (прибаутки, считалки, скороговорки, загадки, заклички); народные сказки (докучные, сказки о животных, бытовые, волшебные); пословицы и поговорки. Авторские произведения, басни. Литературные авторские произведения. Произведения классиков отечественной литературы XIX–XX вв. (стихотворения, рассказы, волшебные сказки в стихах, повесть). Произведения классиков детской литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочные повести). Произведения современной отечественной (с учетом многонациональности России) и зарубежной литературы (стихотворения, рассказы, сказки, сказочная повесть). Разные виды книг: историческая, приключенческая, фантастическая, научно-популярная, справочно-энциклопедическая литература; детские периодические издания (детские журналы). В результате обучения на уровне начального общего образования будет обеспечена готовность школьников к получению дальнейшего образования на уровне основного общего образования и достигнут необходимый уровень их общекультурного и литературного развития.

Выпускник научится:

- работать с текстом: выделять нужную информацию и использовать ее в разных учебных целях; ориентироваться в книге и работать сразу с несколькими источниками информации; пользоваться словарями, периодическими изданиями и фондом школьной библиотеки;
- понимать то, что литература – это искусство слова, один из видов искусства.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

Тема1. Белемле кеше – бай кеше/ Грамотный человек – богатый человек (4 часа).

Шәйхи Маннур. Хуш килдегез! / Добро пожаловать!

Резеда Валиева Рәсем дәресендә./ На уроке рисования.

Васима Хайруллина. Балачак утравы. / Остров детства.

Йолдыз. Күңелле тәнәфес. / Веселая перемена.
Габдулла Тукай. Кызыклы Шәкерт./ Забавный ученик.
Мухаммет Садри. Минем әби./ Моя бабушка.
Творческая работа.

Тема 2. Устное народное творчество (3 часа).

Санамышлар. / Считалки.
Мәзәкләр. / Анекдоты.
Мәкальләр. / Пословицы.
Табышмаклар. / Загадки.
Әкиятләр. / Сказки.
Тематическое тестирование.

Тема 3. Татарстан – туган җирем / Татарстан – моя Родина (5 часов).

Закия Туфайлова. Туган ил. / Родина.
Татарстан символлары. / Государственные символы Татарстана.
Фанис Яруллин. Татарстан байрагы./ Флаг Татарстана.
Муса Джалиль. Җилләр./ Ветры.
Ахмет Синагул. Татарстан җирләре./ Земля Татарстана.
Хасан Туфан. И нурлы Казан. / Лучезарная Казань.
Казан турында легендалар. / Легенды про Казань.
Лена Шакирзян. Сөембикә манарасы./ Башня Сююмбике.
Бари Рахмат. Зәңгәр күл. / Голубое озеро.
Проектная работа. «С чего начинается Родина?».

Тема 4. Кышкы уеннар / Зимние забавы (3 часа).

Госман Бакирдан. Кышкы уен. / Зимние забавы.
Гасим Лотфи. Песнәк белән Әнисә./Синица и Аниса.
Бари Рахмат. Кыш бабай елкада. / Дед Мороз на Новогодней ёлке (пьеса).
Раиса Ишмуратова. Яңа чана./ Новые санки.
Творческая работа.

Тема 5. Китап – белем чишмәсе / Книга – источник знаний (4 часа).

Хакимзян Халиков. Яңа дус таптым. / Новый друг.
Хасан Шабанов. Кадерлә син китапны. / Дорожи книгой.
Китап тарихыннан. / Из истории книг. (из журнала «Ялкын»).
Закия Туфайлова Безнең китапханәдә. / В нашей библиотеке.
Джавад Тарземанов. Якын дус./ Близкий друг.
Ризаэддин Фәхреддин. Уку әдәпләре. /Правила чтения.
Проектная работа. «Книга – наш друг».

Тема 6. Дуслык / Дружба (5часов).

Резеда Валиева. Дуслык. /Дружба.
Васима Хайруллина. Әйдә, танышабыз. / Давай, знакомиться.
Идрис Туктар. Алма. / Яблоко.
М.Галлямова. Чын иптәш. / Настоящий друг.
Резеда Валиева. Кыңгырау чәчәк. / Колокольчик.
Бари Рахмат. Әби белән бабушка.

Татарская народная сказка. Куркак юлдаш. / Трусливый товарищ.
Л.Толстой. Бүре белән Тиен. / Волк и Белка.
Творческая работа.
Тестирование.

Тема 7. Яхшылыкта – яктылык / Доброта – свет (3 часа).

Сарвар Адхамова. Дуслар. / Друзья.
Ахсан Баян. Эт янында тиеннәр. / Белки около собак.
Даржия Аппакова. Шыгырдавыклы башмаклар. / Скрипучие башмаки.
Проектная работа. «Твори добро».

Тема 8. Яз / Весна (5 часов).

Сажида Сулейманова. Әниләр бәйрәме. / Мамин праздник.
Резеда Вәлиева.Туган көндә. / В день рождения.
Гумар Баширов. Табигатьтә яз. / В природе весна.
Бари Рахмат. Сыерчыктан телеграмма. / Телеграмма от скворца.
Нәүрүз. /Навруз. Көндәлек матбугаттан. / из периодической печати.
Роза Хафизова. Нәүрүз килә. / Навруз идет.
Карга боткасы. / Грачиная каша (из журнала «Салават күпере»).
Роберт Миннуллин. Әйлән-бәйлән. / Хоровод.
Резеда Валиева. Җиңү көнендә. /День Победы.
Мадина Маликова. Һәйкәл янында./ У памятника.
Васима Хайруллина. Билгесез солдат. / Неизвестный солдат.
Творческая работа.

Тема 9. Җәй / Лето (2 часа).

Амина Бикчантаева. Каен җиләге. / Земляника.
Хакимзян Халиков. Витаминлы аш./ Витаминный суп.
Сабантуй. (из периодической печати).
Роберт Миннуллин. Сабантуй бүген бездә. / У нас сегодня Сабантуй.
Проектная работа. «Лето».

ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ

	4 класс	34 часа
1	Грамотный человек – богатый человек	4
2	Устное народное творчество	3
3	Татарстан – моя Родина	5
4	Зимние забавы	3
5	Книга – источник знаний	4
6	Дружба	5
7	Доброта – свет	3
8	Весна.	5
9	Лето	2

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ ДЛЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ЧТЕНИЯ

4 класс

1. Муса Джалиль. Болын. / Луг.

2. Муса Джалиль. Чишмә. / Родник.

3. Сания Ахметзянова. Саклыйк, әйдә, Җир ананы / Сохраним нашу Землю.

4. Шаукат Галиев. Күршеләрнең алмасы. / Соседское яблоко.

5. Фанис Яруллин. Бияләй (хикәя). / Варежки (рассказ).

6. Роза Хафизова. Күгәрчен һәм малай (хикәя). / Голубь и мальчик (рассказ).

Планлаштырылган нәтиҗәләр

Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр:

- патриотик кыйммәтләрне кабул итү, үзеңне күпмилләтле Россиянең гражданины итеп тою;
- татар халкының мәдәнияте турында белем туплау, Россия халыкларының мәдәниятенә, гореф - гадәтләренә, диненә ихтирамлы мөнәсәбәт тәрбияләү;
- татар халкының рухи-әхлакый кыйммәтләрен белү, аларны рус һәм башка халыкларның рухи- әхлакый кыйммәтләре белән чагыштырып өйрәнү;
- башка милләт халкының тарихына, мәдәниятенә ихтирамлы караш тәрбияләү;
- гаилә кыйммәтләренә ихтирамлы караш тәрбияләү, башкаларны аңлау, аларның хисләрен хөрмәтләргә өйрәтү.

Метапредмет нәтиҗәләр:

- коммуникатив һәм танып белү мәсьәләләрен чишү өчен, сөйләм чараларын актив куллану;
- уку мәгълүматларын төрле юллар белән сүзлекләрдән, белешмәләрдән, энциклопедияләрдән эзләү
- анализ, синтез, гомумиләштерү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешен аерып алу, нәтиҗәләрне формалаштыру, максат-бурычларга туры килә торган аңлап уку күнекмәләренә ия булу;
- әңгәмәдәшне тыңлый һәм сөйләшү алып бара белү, һәр кешенең үз фикере булуны, аны башкаларга җиткерү, дәлилләү хокукын тану.

Укучылар танып белүле гомуми уку гамәлләре өлкәсендә түбәндәгеләргә өйрәнәчәкләр:

• уку дәреслегендә юнәлеш табарга: шартлы билгеләрне укырга; «Эчтәлек» бите буенча кирәкле текстны табарга;

• текстның билгеләнгән өзеген, әлеге биттәге билгеләнгән юлларны һәм сүзләрне тиз арада табып алырга;
• берничә мәгълүмат чыганагы белән эшләргә (уку китабы, мөстәкыйль эш дәфтәре һәм хрестоматия; уку китабы һәм уку сүзлекләре; текст һәм текстка рәсемнәр).

Укучылар коммуникатив уку гамәлләре өлкәсендә түбәндәгеләргә өйрәнәчәкләр:

а) хезмәттәшлек буларак аралашу кысаларында:
• партадашы белән эшләргә: күршесе белән эшләрне бүлешергә, эшнең үзенә төшкән өлешен башкарырга, үтәлгән эшне үзара тикшерергә;
• чылбыр буенча эшләргә;

б) үзара багланышлар буларак аралашу кысаларында:
• ике төрле фикер, ике позиция арасындагы аерманы табарга һәм шуларның берсенә дәлилләп кушылырга;
• тексттан геройлар әйткән фикергә дәлил табарга.

Уку гамәлләрен контрольдә тоту һәм үзконтроль өлкәсендә укучылар түбәндәгеләргә өйрәнү мөмкинлеге алачаклар:
• яңгыраган фикерне тексттан алынган юллар белән дәлилләргә;
• төрле фикерләрнең төрле нигезләргә ия булуын аңларга.

Предмет нәтиҗәләре

«Сөйләм һәм уку эшчәнлеге төрләре» бүлеге: тыңлап аңлау, кычкырып һәм эчтән уку, төрле төрдәге текстлар белән эш, библиография белән эшли белү, әдәби текст белән эш, аралашу культурасы.

Чыгарылыш сыйныф укучысы өйрәнәчәк:
• текст белән танышу, карап чыгу, сайлап алу һәм өйрәнү процессында эчтән укырга;
• әсәрнең темасын һәм төп фикерен билгеләргә, текстны мәгънәле кисәкләргә бүләргә, план буенча эчтәлеген сөйләргә, текстны кыскача һәм тулы итеп сөйләргә;
• сыйныфта өйрәнелгән төп әдәби әсәрләрнең эчтәлеген белергә, авторларын һәм исемнәрен күрсәтергә;
• ике-өч балалар журналының исемен атарга һәм төп эчтәлеген сөйләргә (рубрикалар дәрәҗәсендә);
• әсәр геройларына характеристика бирергә, бер әсәр герое белән төрле әсәр геройларын чагыштырырга, геройга автор мөнәсәбәтен ачып бирергә;
• шигъри әсәрләрне яки өзекләрне яттан (сайлап алып) укырга, сыйныфташларның сөйләү манерасына кагылган кисәтүләрен һәм тәнкыйть сүзләрен тыныч кабул итәргә;
• әдәби әсәр яки герой турындагы фикерләрне нигезләргә, аны әсәр фрагментлары яки аерым юллар белән дәлилләргә;
• элементлары буенча китапта ориентлашырга (автор, исем, титул бите, “Эчтәлек” яки “Бүлек”, аннотация, иллюстрацияләр).
• аерым әсәргә һәм әсәрләр җыентыгына аннотация төзергә;
• төрле мәсьәләләр чишү максатыннан китапханәдән мөстәкыйль рәвештә китап сайларга (тәкъдим ителгән китаплар исемлегеннән, аерым темага телдән чыгыш әзерләү);
• укылган әсәрләр геройларына бәя бирергә һәм сыйныфташларның фикерләрен дөрес кабул итәргә;
• төрле мәгълүмат чыганаклары белән мөстәкыйль эшләргә (сүзлекләр һәм төрле юнәлештәге белешмәләрне кертеп).

“Әдәбият белеменә кереш” бүлеге: рифмаларның типларын аеру, халык иҗаты һәм автор әдәбияты әсәрләренең жанр үзенчәлекләрен аеру, текстларда әдәби алымнарны (чагыштыру, сынландыру, капма- каршы кую, гипербола, кабатлау

һ.б.) белү һәм аларның кулланылу сәбәпләрен аңлау.
Укучы өйрәнәчәк:
• халык иҗатыннан автор формаларына әдәби культура хәрәкәтенең төп векторын күзалларга;
• халык әсәрләрен авторныкыннан аерырга;
• автор әдәбиятында әдәби сурәтләү чараларын (чагыштыру, сынландыру, гипербола, капма-каршы кую, кабатлау, рифманың төрле типлары) табарга һәм аерырга;
Чыгарылыш сыйныф укучысы мөстәкыйль, парларда, төркемнәрдә һәм күмәк эш вакытында өйрәнергә мөмкинлек алачак:
• дөнья халыклары әкиятләрендә, татар һәм рус халык әкиятләрендә дөньяны мифологик кабул итү үзенчәлекләрен күзәтеп торырга;
• шагыйрь сайлаган форма белән шигырьнең мәгънә бәйләнешен табарга (классик һәм заман шигърияте мисалында);
• әдәби әсәр туу да язучы (шагыйрь, рәссам) иҗат биографиясенең ролен аңларга;
• сәнгатьнең төрле төрләренә караган әсәрләрнең (әдәби, музыкаль, рәсем) тематик охшашлыгына нигезләнеп кенә түгел, ә авторларның дөньяны кабул итүдәге охшашлыгы һәм аермасы (әсәрдә чагылган фикер һәм кичерешләр) нигезендә дә чагышырга мөмкин икәнлеген аңларга.
“Укучыларның иҗади эшчәнлеге элементлары” бүлеге: рольләргә бүлеп уку, телдән сурәтләү, репродукцияләр белән эш, үз текстларын иҗат итү.
Чыгарылыш сыйныф укучысы мөстәкыйль, парларда, төркемнәрдә һәм күмәк эш вакытында өйрәнергә мөмкинлек алачак:
• шигъри һәм прозаик әсәрләрне кычкырып укырга;
• сыйныфташлар белән әдәби, музыкаль һәм рәсем сәнгате әсәрләре турында аларда чагылыш тапкан фикерләр, хисләр һәм кичерешләр күзлегеннән чыгып, фикер алышырга;
• әдәби текстлар, музыкаль һәм рәсем сәнгате әсәрләре буенча фикер алышканда, телдән һәм язма (кыска сочинениеләр һәм фикерләр формасында) рәвештә үзенең шәхси тәэсирләр һәм күзәтүләре белән уртаклашырга

Уку предметының эчтәлеге

Белемле кеше – бай кеше.
Шәйхи Маннур. “Хуш килдегез!” Белем бәйрәме.
Резеда Вәлиева. “Рәсем дәресендә”. Уку-язу әсбаплары. Самуил Маршак. “Һәр атнада җиде көн”.
Вәсимә Хәйруллина. “Балачак утравы”. Әдәби автор әсәрләре. Текстта әдәби сәнгать чараларын – сынландыру, чагыштыруларны гамәли тану һәм кулланылыш мәгънәсен ачыклау.
Йолдыз. “Күңелле тәнәфес”. Әсәрнең автор әсәрләре төркеменә каравын билгеләү.
Мөхәммәт Садри. “Минем әби”. Әдәби әсәр тексты белән эш. Сорау һәм биремнәр системасы аша текстны аңлау, эчтәлек буенча фикер алышу, фикерләшү аспектын эләктерү.
Габдулла Тукай. Биографик белешмә. “Эш беткәч уйнарга ярый”. Дәреслектәге иллюстрацияләр белән эшли белү, аларны әдәби әсәр белән чагыштыру.
Габдулла Тукай. “Кызыклы Шәкерт”. XIX–XX йөз классик әдәбият үрнәкләре (шигырьләр).
Иҗади эш. Кайчан уйнарга ярый?
Халык авыз иҗаты.

Халык авыз иҗаты әсәрләре. Фольклор әсәрләрнең жанр төрлелеге. Татар халык иҗатының кыска фольклор жанрлары турындагы белемнәрен һәм “халык авыз иҗаты” төшенчәсен системалаштыру. Санамышлар. Мәзәкләр. Такмазалар. Әсәрнең фольклорга каравын билгеләү.
Фольклорның кыска жанрлары. Мәкальләр һәм әйтемнәр. Табышмаклар.
Әкиятләр. Халык әкиятләре (алдавыч әкиятләр). Текстның жанр үзенчәлекләрен аңлау.
Тылсымлы әкиятләр. Нурия Сәйәр. “Айсылу”. Балалар әдәбияты классиклары әсәрләре. Текстның жанр үзенчәлекләрен аңлау.
Джонатан Свифт. “Гулливер сәяхәте”. Чит ил әдәбияты (әкиятләр).
Алыплар (батырлар) турында хикәятләр. Аларның (былинаның) төп интонациясен аңлау.
Тематик тест.

Татарстан – туган җирем

З.Туфайлова “Туган ил”. Казан турында легендалар. Текст төзелеше үзенчәлекләрен билгеләү, әдәби сурәтләү чараларын табу – авазлар кабатланышын, кабатлауларны гамәли тану һәм кулланылыш мәгънәсен ачыклау.
Татарстанның дәүләт символлары. Татарстан гимны. Текстның жанр үзенчәлекләрен аңлау – гимн, аның төп интонациясен аңлау. Фәнис Яруллин. “Татарстан байрагы”.
Муса Җәлил. “Җилләр”. XIX–XX йөз илебезнең классик әдәбият үрнәкләре (шигырьләр),
Хәсән Туфан. “И нурлы Казан”. Татарстанның башкаласы – Казан. Әдәби һәм фәнни-популяр текст арасындагы аерманы аңлау.
Лена Шагыйрьҗан. “Сөембикә манарасы”. Төрле сәнгать төрләренә караган әсәрләр белән эш (әдәбият, скульптура, музыка).
Ф.Әмирхан. “Сөенбикә”, әсәрдән өзек уку. XIX–XX йөз илебезнең классик әдәбият үрнәкләре (повесть).
Бари Рәхмәт. “Зәңгәр күл”. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (шигырьләр).
Әхмәт Синугыл. “Татарстан җирләре”. Татарстан шәһәрләре. Текстның әдәби яки фәнни-популяр текстка каравын дәлилләп күрсәтү.
Сыйныфтан тыш уку. Сания Әхмәтҗанова. “Саклыйк, әйдә, Җир ананы”, шигырьне сәнгатьле итеп уку, лирик шигырьдә борчылу-кайгы хисен аңлау. Шигырьдә күтәрелгән проблеманы ачыклау, шул проблемага карата үз фикереңне белдерү.
Проект эше. «Туган җир кайдан башлана?».

Кышкы уеннар.

Ә.Бикчәнтәева ”Салкын саф һава!” Г.Бакирдан. “Кышкы уен”. Чәчмә һәм тезмә текстларны аера белү.
Гасыйм Лотфи. “Песнәк белән Әнисә” хикәясе. Әдәби әсәрне рольләргә бүлеп уку. Хикәядә кошларга мөнәсәбәт. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (хикәя).
Бари Рәхмәт. “Кыш бабай елкада”. “Яңа ел килгәч”. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (шигырьләр). Автор шигърияте.
А.Алишның “Куян кызы” әкияте. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (әкияти повесть). Әдәби әкиятләр жанры. Сюжет турында гамәли күзаллау булдыру.
Рәйсә Ишморатова. “Яңа чана”. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (хикәя). Эчтәлек буенча сорауларга җавап бирү, вакыйгаларның эзлеклелеген билгеләү, вакыт аралыгында герой характерының үзгәрешен күзәтү.
Иҗади эш. “Кышкы уеннар” китабы әзерләү.

Китап – белем чишмәсе

Хәсән Шабанов. “Кадерлә син китапны”. Ишеткән сөйләмнең мәгънәсен аңлау: әңгәмәдәшнең әйткәнен, сиңа бирелгән сорауны аңлау.
Китап тарихыннан. («Ялкын» журналыннан). Балалар өчен вакытлы матбугат (балалар өчен журналлар). Китап төрләре: тарихи, маҗаралы, фантастик, фәнни-популяр, белешмә-энциклопедик әдәбият.
Хәкимҗан Халиков. “Яңа дус таптым”. Сәнгатьле уку, ишеткән буенча сораулар бирә белү.

Зәкия Туфайлова. “Безнең китапханәдә”. Яңгыраган сөйләмнең мәгънәсен аңлау: аның эчтәлеге буенча сорауларга җавап бирү һәм үз соравыңны бирә белү.
Җәвад Тәрҗеманов. “Якын дус”. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (шигырьләр).
Ризаэддин Фәхреддин. “Уку әдәпләре”. Шәхси кичерешләреңне телдән (фикер әйтү төрендә) башкаларга белдерү.
Проект эше. «Китап – безнең дустыбыз». Шәхси кичерешләреңне язмача (кечкенә сочинение төрендә) башкаларга белдерү.
Дуслык.
Резеда Вәлиева. “Дуслык”. Әдәби автор әсәрләре.
Вәсимә Хәйруллина. “Әйдә, танышабыз”. Лирик текстта автор кичерешләре юнәлешен табу.
Идрис Туктар. “Алма”. Бари Рәхмәт. “Минем дуслар”. Төрле жанрдагы әсәрләрне, “жанр” төшенчәсен кулланмый гына, аера белү.
М.Галләмова. “Чын иптәш”. Хикәядә геройларның капма-каршы позициясе һәм автор нәтиҗәсен табу, төрле геройларның үз-үзен тотышына чагыштырмача характерисика.
Резеда Вәлиева. “Кыңгырау чәчәк”. Проза әсәрен сәнгатьле укый белү. Аңлап уку интонациясен, темпын сайлау һәм, текст үзенчәлекләреннән чыгып, тиешле паузалар ясау.
Бари Рәхмәт. “Әби белән бабушка”. Шигъри әсәрне сәнгатьле укый белү. Аңлап уку интонациясен, темпын сайлау һәм, текст үзенчәлекләреннән чыгып, тиешле паузалар ясау.
Татар халык әкияте. “Куркак юлдаш”. Тормыш-көнкүреш әкиятләре. Әдәби әсәргә иллюстрация һәм рәсем буенча мини-сочинение язу.
Л.Толстой. “Бүре белән Тиен”. Хәзерге чор илебез әдәбияты (Рәсәйнең күпмилләтле икәнен истә тоткан хәлдә) (хикәя). Текстта әдәби сурәтләү чараларын – гипербола, капма-каршылыкны гамәли тану һәм кулланылыш мәгънәсен ачыклау.
Гомәр Бәширов “Сылтау”. Әсәр герое, автор-хикәяләүче турында күзаллау.
Сыйныфтан тыш уку. Фәнис Яруллин. “Бияләй” (хикәя).
Иҗади эш. “Минем чын дустым”.
Яхшылыкта – яктылык.
Сәрвәр Әдһәмова. “Дуслар”. Хикәяне уку. Текст белән эш нәтиҗәсендә: төрле сюжет линияләрен аера белү, сюжет үсешендә һәм геройлар холык-тәртибендә сәбәп-нәтиҗә бәйләнешен урнаштыру; автор карашын аңлау; текстның төп фикерен билгеләү; әдәби сурәтләү чараларын табу.
Дәрҗия Аппакова. “Шыгырдавыклы башмаклар”. XIX–XX йөз илебезнең классик әдәбият үрнәкләре (хикәя) “Тема” һәм “төп фикер”, шулай ук әсәр героеның “төп кичерешләре” төшенчәләрен үзләштерү. Укытучы ярдәмендә прозаик текстта автор позициясен табу. Сыйныфтан тыш уку. Роза Хафизова. “Күгәрчен һәм малай” (хикәя). Укучыларның мөстәкыйль рәвештә китап укуга әзерлеген оештыру, китап укучы буларак күзаллауларын һәм танып белү кызыксынуларын киңәйтү һәм тирәнәйтү. Әдәби әсәр укуга ныклы һәм аңлы кызыксынуларын үстерү, мәдәни чара буларак, балалар китабы белән танышу.
Әхсән Баян. “Эт янында тиеннәр”. Хикәяне дөрес, йөгерек һәм сәнгатьле итеп уку. Хикәянең төп уен билгеләү. Хикәянең эчтәлеге буенча сорауларга җавап бирү. Сөйләм портреты, кылган гамәлләренә анализ, сөйләшү тәртибе, автор комментарийлары аша геройларның характерын билгели белү (эш-гамәлләренә анализ).
Проект эше. «Игелек кыл». Фәнни язышу культурасына өйрәтү, хат язу, әдәплелек формулалары белән танышу.
Яз
Р. Вәлиева “Яз”. Гомәр Бәширов. “Табигатьтә яз”. Сәнгатьле уку. Үз фикереңне җиткерү.
Бари Рәхмәт. “Сыерчыктан телеграмма”. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (шигырьләр). Көнкүреш язышулары культурасына өйрәтү, SMS-хәбәр язу, әдәплелек формулалары белән танышу.

Нәүрүз. Көндәлек матбугаттан. Текстның ачкыч-сүзләрен, аерым өлешләрен билгеләү. Роза Хафизова. “Нәүрүз килә”.
Сажидә Сөләйманова. “Әниләр бәйрәме”. “Яз бәйрәме белән, әнием! Көнкүреш язышулары культурасына өйрәтү, котлау открыткасы язу, әдәплелек формулалары белән танышу.
“Карга боткасы” тексты. Өйрәнелә торган тексттан кирәкле мәгълүматны, сүзлекләрдән кирәкле сүзләрне таба белү, шул ук вакытта сайлап уку кысаларында таләп ителә торган мәгълүматны аерып ала белү, эчтәлек сөйләү өчен план төзү.
Лев Толстойдан. “Әбисе белән оныгы”. Хәзерге чор илебез әдәбияты (Рәсәйнең күпмилләтле икәнен истә тоткан хәлдә). Монологик сөйләм төрләрен үзләштерү: сорауга тулы яки кыска җавап формасы, текстка нигезләнеп, дәлилле фикер белдерү (текстан тиешле урынны табып уку).
Резеда Вәлиева. “Туган көндә”. Рольләргә бүлеп яки чылбыр буенча уку процессында кычкырып укуга кызыксыну уяту. Сәнгатьле уку үзенчәлекләрен үзләштерү. Текстка нигезләнеп, бәхәсләшә белү. Диалогик сөйләмнең этик ягы – сөйләм этикеты нормаларын куллану һәм бәхәстә җиңелгән якка карата мәрхәмәтле мөнәсәбәт тәрбияләү.
Роберт Миңнуллин. “Әйлән-бәйлән”. Лирик әсәр үзенчәлекләре (ритм, рифма). Рифмаларны аеру һәм рифманың һәр төренең эчтәлеген аңлау.
Резеда Вәлиева. “Җиңү көнендә”. Әдәбиятны сәнгатьнең бер төре итеп күзаллау (сынлы сәнгать, музыка һ.б. белән беррәттән). Мәдинә Маликова. “Һәйкәл янында”. Төрле сәнгать төрләренә караган әсәрләр белән эш (әдәбият, сынлы сәнгать).
Вәсимә Хәйруллина. “Билгесез солдат”. Төрле сәнгать төрләре арасында уртаклык һәм үзенчәлекләр. Эш дәфтәрендә язма күнегүләр башкару. Үз кичерешләре һәм күзәтүләре буенча кыска сочинение.
Тематик тест. “Яз” бүлеге буенча.
Җәй.
Ш.Галиев.”Җәйге болында” шигыре. И.Нәбиуллин. “Урман сөйләшә”. Әминә Бикчәнтәева. “Каен җиләге”. Р.Корбан “Җиләктә”. Балалар әдәбияты классикларының әсәрләре (шигырьләр). Сәнгатьле уку. Төп фикерне билгеләү.
Сыйныфтан тыш уку. Муса Җәлил. “Болын”. “Чишмә”.
Хәкимҗан Халиков. “Витаминлы аш”. Дару үләннәре. В.Монасыйпов. “Шифалы табиблар”. Диалогик сөйләмнең кайбер үзенчәлекләрен үзләштерү: әңгәмәдәшен тыңлый, аңа үз карашын (килешү/килешмәү) җиткерә белү.
Сабантуй. (вакытлы матбугаттан). Балалар өчен вакытлы матбугат (балалар өчен журналлар) белән таныштыру. “Сабантуй” журналына күзәтү.
Роберт Миннуллин. “Сабантуй бүген бездә”.
Арадаш аттестация эше. Контроль эш.
Үтелгән темаларны гомумиләштереп кабатлау. “Җәен без ничек ял итәбез!?" (диалогик әңгәмә).
Иҗади эш. “Җәй” бүлеге буенча. Монологик сөйләм төрләрен үзләштерү: үз кичерешләрен, күзәтүләрен белдерү.

Тематик планлаштыру

4 класс	34 часа
Грамотный человек – богатый человек. **Белемле кеше**	4
Устное народное творчество. **Халык авыз иҗаты**	3
Татарстан – моя Родина **.Татарстан – туган җирем**	5
Зимние забавы. **Кышкы уеннар.**	3
Книга – источник знаний. **Китап – белем чишмәсе**	4
Дружба. **Дуслык.**	5

Доброта – свет. **Яхшылыкта – яктылык**.	3
Весна. Яз	5
Лето. Җәй	2